

92.5(ЧУКР-ЧХМЕ)

K17

УПРАВЛІННЯ КУЛЬТУРИ
ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ ОБЛДЕРЖАДМІНІСТРАЦІЇ
ДЕРЖАВНА ОБЛАСНА УНІВЕРСАЛЬНА
НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ІМ. М. ОСТРОВСЬКОГО

**КАЛЕНДАР
ЗНАМЕННИХ І ПАМ'ЯТНИХ ДАТ
ХМЕЛЬНИЧЧИНИ
НА 2000 РІК**

1992-2000 pp.

Хмельницька ОУНБ

1160689

Хмельницький
2000

92.5/4Укр-4/мв
К14
УПРАВЛІННЯ КУЛЬТУРИ ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ
ОБЛДЕРЖАДМІНІСТРАЦІЇ

ДЕРЖАВНА ОБЛАСНА УНІВЕРСАЛЬНА
НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ім. М. ОСТРОВСЬКОГО

КАЛЕНДАР
ЗНАМЕННИХ І ПАМ'ЯТНИХ ДАТ
ХМЕЛЬНИЧЧИНИ
НА 2000 РІК

Хмельницький
2000

ПЕРЕДМОВА

«Календарі знаменних і пам'ятних дат Хмельниччини» видаються Хмельницькою обласною науковою бібліотекою ім. М. Островського з 1966 року. Мета їх — надати бібліотекарям, читачам, усім, хто цікавиться краєзнавством, довідковий матеріал про важливі події в історії області, ювілеї уродженців краю та видатних діячів, які життям та діяльністю пов'язані з Хмельниччиною.

Пропонований випуск відкривається хронологічним переліком основних знаменних і пам'ятних дат 2000 року. Деякі з них супроводжуються текстовими довідками та бібліографічними списками літератури. Такі дати позначені у переліку зірочками*.

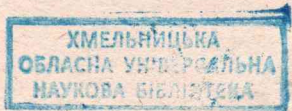
У бібліографічних списках література групується у логічній послідовності.

Суттєву допомогу у підготовці «Календаря» надали краєзнавці Хмельниччини: Мацько В. П., Назаренко Є. Д., Прокочук В. С., Сваричевський А. В. Відбір літератури завершено у жовтні 1999 року.

Складач: С. Михайлова

Редактор: В. Мельник

Відповідальна
за випуск: С. Карван.

ЗНАМЕННІ І ПАМ'ЯТНІ ДАТИ ХМЕЛЬНИЧЧИНИ НА 2000 РІК

- 1 СІЧНЯ — 90 років від дня народження Василя Трохимовича Артеменка — художника-оформлювача, модельєра. Народився в м. Кам'янці-Подільському.
- 1 СІЧНЯ — 70 років від дня народження Юрія Марковича Гамрецького — українського історика, доктора історичних наук, професора. Народився в м. Шепетівка.
- 1 СІЧНЯ — 50 років від дня народження Валерія Андрійовича Смолія — українського історика, поділезнавця, доктора історичних наук. Народився в с. Авратин Волочиського р-ну.
- 3 СІЧНЯ — 50 років від дня народження Надії Лаврентіївни Пукас — поетеси, члена обласної організації Національної Спілки письменників України. Народилася в с. Матвійківці Городецького р-ну.
- 7 СІЧНЯ — 95 років від дня народження Зінаїди Власівни Вікторжевської — художника станкового живопису. Народилася в м. Кам'янці-Подільському.
- 8 СІЧНЯ — 60 років від дня народження Анатолія Степановича Глушака — поета, перекладача. Народився в с. Писарівка, Волочиського р-ну.
- 11 СІЧНЯ — 95 років від дня народження Онисії Яківни Шреєр-Ткаченко — українського музикознавця, педагога. Народилася в с. Красноставці Чемеровецького р-ну.
- 12 СІЧНЯ — 80 років від дня народження Петра Ксенофоновича Баюка (1920—1943) — Героя Радянського Союзу. Народився в с. Гальчинці Теофіпольського р-ну.
- 14 СІЧНЯ — 95 років від дня смерті Андрія Івановича Димінського (1829—1905) — українського фольклориста, етнографа, краєзнавця Поділля. Помер у с. Струга тепер Новоушицького р-ну.

- 15 СІЧНЯ* — 85 років від дня народження Лео Мола (Леоніда Григоровича Молодожанина) — українського скульптора. Автора пам'ятника Т. Г. Шевченку у Вашингтоні (1964), та Буенос-Айресі (1971). Народився у м. Полонному. Живе у м. Вінніпег (Канада).
- 20 СІЧНЯ — 70 років від дня народження Олександра Трифоновича Щура — історика, краєзнавця Поділля, публіциста. Народився в с. Балин Дунаєвського р-ну.
- 25 СІЧНЯ — 80 років від дня народження Григорія Купріяновича Омельчука (1920—1983) — Героя Радянського Союзу. Народився в с. Мала Боровиця Білогірського р-ну.
- 28 СІЧНЯ — 70 років від дня народження Анатолія Федоровича Ігнащенка — архітектора, лауреата Державної премії ім. Т. Шевченка. Народився в с. Захарівці Хмельницького р-ну.
- 29 СІЧНЯ* — 70 років від дня народження Анатолія Володимировича Сваричевського — педагога, літературознавця, краєзнавця Поділля, публіциста, лауреата Всеукраїнського творчого конкурсу ЗМІ «Українська мова — мова державна». Народився в с. Баговиця Кам'янець-Подільського р-ну.

СІЧЕНЬ — 55 років Хмельницькій взуттєвій фабриці.

* * *

- 7 ЛЮТОГО* — 100 років від дня народження Захара Кузьмича Кицюка (1900—1923) — поета, уродженця с. Івонинці Летичівського р-ну.
- 11 ЛЮТОГО — 70 років від дня народження Валентина Олександровича Котика (1930—1944) — юного учасника партизанського руху на Поділлі в роки другої світової війни, Героя Радянського Союзу. Народився в с. Хмелівка Шепетівського р-ну.
- 12 ЛЮТОГО — 65 років з часу виходу першого номера газети «Красилівський вісник» — органу Красилівської райради та райдержадміністрації.
- 14 ЛЮТОГО — 160 років від дня народження Михайла Петровича Старицького (1840—1904) — театрального діяча, письменника. Життєво та творчо пов'язаний з Кам'янцем-Подільським.

- 15 ЛЮТОГО — 95 років від дня народження Надії Іванівни Колесникової — заслуженої артистки України. Працювала в обласному музично-драматичному театрі ім. Г. Петровського з 1937 по 1979 рік.
- 22 ЛЮТОГО — 90 років від дня народження Петра Федоровича Щербини — доктора юридичних наук, професора. З 1959 р. працює в Кам'янець-Подільському педагогічному університеті.
- 25 ЛЮТОГО — 90 років від дня народження Антона Захаровича Одухи (1910—1967) — керівника партизанського з'єднання, Героя Радянського Союзу. Народився в с. Іванівка Славутського р-ну.
- 25 ЛЮТОГО — 75 років від дня народження Бориса Романовича Ліпмана — відомого педагога, композитора, концертмейстера. Народився у м. Кам'янці-Подільському.
- 26 ЛЮТОГО — 90 років від дня народження Сергія Георгійовича Горшкова (1910—1988) — військового діяча, Адмірала Флоту, двічі Героя Радянського Союзу. Народився в м. Кам'янці-Подільському.
- 26 ЛЮТОГО — 70 років з часу виходу першого номера газети «Край Кам'янецький» — органу Кам'янець-Подільської райради та райдержадміністрації.
- ЛЮТИЙ — 70 років з часу виходу першого номера газети «Дунаєвецький вісник» — органу Дунаєвецької райради та райдержадміністрації.
- ЛЮТИЙ — 65 років з часу виходу першого номера газети «Колос» — органу Старосинявської райради та райдержадміністрації.
- 1 БЕРЕЗНЯ — 95 років від дня народження Миколи Дмитровича Станіславського (1905—1970) — заслуженого артиста України. Працював головним режисером обласного музично-драматичного театру ім. Г. Петровського з 1952 по 1959 рік.
- 1 БЕРЕЗНЯ — 70 років з часу виходу першого номера газети «Вісник Старокостянтинівщини» — органу Старокостянтинівської райради та райдержадміністрації.
- 9 БЕРЕЗНЯ — 105 років від дня народження Івана Дніпровського (І. Д. Шевченка (1895—1934) — українського поета, прозаїка, драматурга, перекладача. Навчався та працював у Кам'янці-Подільському.

- 9 БЕРЕЗНЯ — 70 років від дня народження Романа Івановича Болюха — члена обласної організації Національної Спілки письменників України, лауреата обласної літературної премії ім. М. Годованця. Народився в с. Мотрунки Краси́лівського р-ну.
- 20 БЕРЕЗНЯ — 80 років від дня народження Володими́ра Потаповича Шахню́ка — письменника, уродженця Славути.
- 23 БЕРЕЗНЯ — 100 років від дня народження Євге́на Мойсейовича Гребеню́ка (1900—1944) — Героя Радянського Союзу. Народився в с. Волоське Деражнянського р-ну.
- 29 БЕРЕЗНЯ* — 20 років з часу створення Хмельницької обласної організації Національної Спілки письменників України.
- 30 БЕРЕЗНЯ — 115 років з часу смерті Сте́пана Хоми́ча Хотови́цького (1796—1885) — відомого російського та українського акушера і педіатра, академіка Петербурзької МХА, заслуженого професора. Народився в м. Краси́лові.
- ЛЮТИЙ—БЕРЕЗЕНЬ — 70 років з часу селянських виступів у Шепетівському окрузі проти суцільної насильницької колективізації.
- БЕРЕЗЕНЬ — 70 років з часу виходу першого номера газети «Зоря» — органу Волочиської райради та райдержадміністрації.

* * *

- 1 КВІТНЯ — 60 років від дня народження Броні́слава Анто́новича Гришу́ка — письменника, члена обласної організації Національної Спілки письменників України. Народився в с. Сергі́ївка Волочиського р-ну.
- 6 КВІТНЯ — 55 років від дня народження Вале́рія Володи́ровича Яре́цького — народного артиста України, диригента ансамблю пісні і танцю «Козаки Поділля».
- 13 КВІТНЯ* — 110 років від дня народження В'ячесла́ва Ві́кентійовича Езе́рського (1890—1963) — російського письменника. Народився в м. Ізясла́ві. Автор роману «Шевченко», який у 30-х роках був забороненим.
- 15 КВІТНЯ — 60 років від дня народження Мико́ли Фло́ровича Суми́шина — члена обласної організації Національної Спілки письменників України. Народився в с. Води́чки Хмельницького р-ну.

18 КВІТНЯ — 70 років від дня народження Володимира Олександровича Радзівського — краєзнавця Поділля, спе-
леолога, публіциста, члена спілки журналістів Украї-
ни, дійсного члена Географічного товариства України.
Народився в с. Миколаїв Хмельницького р-ну.

20 КВІТНЯ — 80 років від дня народження Юхима Володи-
мировича Бейдера — єврейського поета, кандидата фі-
лологічних наук. Народився в с. Купіль Волочисько-
го р-ну.

21 КВІТНЯ* — 100 років від дня народження Георгія Мики-
товича Гая (1900—1966) — літературознавця, доктора
філологічних наук. Народився в м. Ізяславі.

21 КВІТНЯ — 55 років з часу відкриття Кам'янець-Поділь-
ського індустріального технікуму.

25 КВІТНЯ — 60 років від дня народження Олександра Гри-
горовича Шелепала — письменника, журналіста. На-
родився у с. Глібів Новоушицького р-ну.

26 КВІТНЯ — 95 років від дня народження Федора Федо-
ровича Єневича (1905—1976) — доктора філологічних
наук, професора. Народився в с. Глібки Красилівсь-
кого р-ну.

27 КВІТНЯ — 95 років від дня народження Давида Веніа-
міновича Вайнберга — професора, доктора технічних
наук. Народився в с. Новоселиця Старокостянтинівсь-
кого р-ну.

КВІТЕНЬ — 435 років з часу першої згадки про смт Чеме-
рівці (1565).

* * *

1 ТРАВНЯ — 55 років від дня народження Василя Іванови-
ча Зінкевича — народного артиста України, лауреата
Державної премії ім. Т. Шевченка. Народився в
с. Васківці Ізяславського р-ну.

8 ТРАВНЯ — 110 років від дня народження Мойсея Єлійо-
вича Альтмана (1890—1981) — єврейського письменни-
ка. Навчався в Кам'янець-Подільській чоловічій гім-
назії. Тут шліфував свої перші спроби пера. Напри-
кінці 1949 року був безпідставно репресований.

9 ТРАВНЯ — 90 років від дня народження Єфрема Ісаакови-
ча Ліхтенштейна (1910—1973) — доктора медичних на-
ук. Народився в м. Волочиську.

15 ТРАВНЯ — 90 років від дня народження Івана Лук'яновича Дем'янука — літературознавця. Народився в м. Полонному.

16 ТРАВНЯ — 105 років від дня народження Тодося Степановича Осьмачки (1895—1962) — поета. На початку 30-х років жив і вчителював у селах Івахнівці, Зарічанка Чемеровецького р-ну. 1932 і 1933 рр. — репресований і ув'язнений у Кам'янець-Подільській тюрмі.

18 ТРАВНЯ* — 100 років від дня народження Юрія Івановича Липи (1900—1944) — українського письменника, історика, лікаря. Навчався в Кам'янець-Подільському державному університеті (1919—1920), редагував студентський журнал «Наше життя». Автор спогадів «Кам'янець столичний».

* * *

ЧЕРВЕНЬ — 850 років з часу першої літописної згадки про Болохівську землю.

14 ЧЕРВНЯ — 155 років від дня народження Івана Васильовича Лучицького (1845—1918) — українського та російського історика. Народився в м. Кам'янці-Подільському.

14 ЧЕРВНЯ* — 140 років від дня народження Феофіла Гавриловича Яновського (1860—1928) — терапевта, академіка АН України. Народився в с. Миньківці Дунаєвського р-ну.

17 ЧЕРВНЯ — 100 років від дня народження Ульяна Євграфовича Швеця (1900—1944) — Героя Радянського Союзу. Народився в с. Березна Шепетівського р-ну.

* * *

4 ЛИПНЯ — 70 років від дня народження Іона Срулевича Винокура — доктора історичних наук, професора, заслуженого працівника вищої школи України, поділлєзнавця, лауреата премії ім. Ю. Сіциньського. З 1963 р. працює в Кам'янець-Подільському педагогічному університеті.

7 ЛИПНЯ* — 100 років від дня народження Юрія Корнійовича Смолича (1900—1976) — українського письменника. Навчався у Кам'янець-Подільській гімназії (1911—1913). Про перебування у місті над Смотричем йдеться у його повісті «Дитинство».

- 11 ЛИПНЯ — 60 років від дня народження Олени Антонівни Камбурової — народної артистки Росії. У 1957 р. закінчила Хмельницьку школу № 6.
- 19 ЛИПНЯ — 145 років з дня смерті Костянтина Миколайовича Батюшкова (1787—1855) — російського поета. У 1815—1816 рр. перебував на військовій службі в м. Кам'янці-Подільському, де написав вірші «Таврида», «Розлука», Пробудження», «Спогади», «Мій геній».
- 22 ЛИПНЯ — 100 років від дня народження Милиці Миколаївни Симашкевич (1900—1976) — художника театрального та кінодекораційного мистецтва. Народилася в м. Кам'янці-Подільському.
- 24 ЛИПНЯ — 65 років від дня народження Петра Миколайовича Савчука — члена обласної організації Національної Спілки письменників України. Народився в с. Іванівка Новоушицького р-ну.
- 25 ЛИПНЯ — 160 років від дня народження Аврома Гольдфадена (1840—1908) — єврейського драматурга, поета, композитора, режисера, актора. Народився в м. Старокостянтинів.
- 27 ЛИПНЯ — 115 років від дня народження Бориса Ілліча Збарського (1885—1954) — вченого-біохіміка, академіка, лауреата Державної премії. Народився в м. Кам'янці-Подільському.
- 28 ЛИПНЯ — 105 років від дня народження Володимира Яковича Герасименка (1895—1984) — літературознавця, фольклориста, доктора філологічних наук. Народився в с. Вовковинці Деражнянського р-ну.
- 29 ЛИПНЯ — 65 років від дня народження Леоніда Павловича Бесараби — художника станкового живопису. З 1969 р. живе у м. Хмельницькому.
- 6 СЕРПНЯ — 75 років від дня народження Афанасія Миколайовича Коляновського — члена обласної організації Національної Спілки письменників України. Народився в с. Тернавка (тепер Томашівка) Дунаєвського р-ну.
- 9 СЕРПНЯ — 80 років від дня народження Миколи Андрійовича Скорського — письменника, літературознавця, кандидата філологічних наук. Був завідувачем кафедри української літератури Кам'янець-Подільського педуніверситету.

- 19 СЕРПНЯ — 50 років від дня народження Ольги Іванівни Басистюк — української співачки, народної артистки України, лауреата Державної премії України ім. Т. Г. Шевченка. Народилася в с. Поляни Волочиського р-ну.
- 21 СЕРПНЯ — 60 років від дня народження Володимира Станіславовича Шевченка — письменника, журналіста. Народився в с. Ганнівка Дунаєвецького р-ну.
- 24 СЕРПНЯ — 70 років від дня народження Миколи Івановича Гонтарука (1930—1999) — заслуженого журналіста України. Народився в с. Мокрець Ізяславського р-ну.
- 27 СЕРПНЯ — 90 років від дня народження З. М. Розмаріна (1910—1988) — краєзнавця Поділля, самодіяльного композитора. Народився в м. Полонному.
- СЕРПЕНЬ — 10 років з часу виходу першого номера газети «Проскурів» (попередні назви «Народна думка», «Вільне слово») — органу Хмельницької міської ради.

* * *

- 1 ВЕРЕСНЯ — 95 років від дня народження Михайла Мусійовича Бабанського (1905—1988) — краєзнавця Поділля, кандидата хімічних наук, доцента, громадського діяча, одного з фундаторів у 1963 р. і голови (до 1975 р.) Кам'янець-Подільського обласного відділу Географічного товариства України при АН України.
- 3 ВЕРЕСНЯ — 95 років від дня народження Стефана Захаровича Хмельницького (1905—1982) — польського письменника. Народився в м. Кам'янці-Подільському.
- 7 ВЕРЕСНЯ* — 130 років від дня народження Олександра Івановича Купріна (1870—1938) — російського письменника. Хмельницький, Волочиськ, Меджибіж, Ярмолинці, Гусятин, Летичів пов'язані з його іменем. Тут розпочалась його літературна діяльність. Про перебування в Проскуріві Купрін написав у автобіографічній повісті «Поединок».
- 15 ВЕРЕСНЯ — 60 років від дня народження Миколи Івановича Ковалю — поета, члена міської літературної спілки «Поділля». Народився в с. Боднарівка Ярмолинецького р-ну.
- 21 ВЕРЕСНЯ — 85 років від дня смерті Марії Гаврилівни Савіної (1854—1915) — видатної російської актриси. Народилася в м. Кам'янці-Подільському.

- 24 ВЕРЕСНЯ — 125 років від дня народження В'ячеслава Костянтиновича Розвадовського (1875—1943) — українського художника і педагога. У 1905 р. заснував у Кам'янці-Подільському художню школу з інтернатом для сільських дітей.
- 24 ВЕРЕСНЯ — 105 років від дня народження Абрама Яковича Лур'є (1895—1958) — письменника, історика, кандидата історичних наук, лікаря. Народився в Славуті.
- 25 ВЕРЕСНЯ — 100 років від дня народження Миколи Сергійовича Осліковського (1900—1971) — Героя Радянського Союзу. Народився в смт Летиців.
- 27 ВЕРЕСНЯ — 65 років від дня народження Миколи Гринчука (1935—1995) — письменника, журналіста. Народився в с. Свічна Летицівського р-ну.
- 30 ВЕРЕСНЯ — 125 років від дня народження Сергія Миколайовича Сергеева-Ценського (1875—1958) — російського письменника. У Кам'янці-Подільському працював учителем російської мови міського училища (1896—1897). Тут писав вірші, частина яких увійшла до збірки «Думы и грезы».

* * *

- 1 ЖОВТНЯ — 65 років від дня народження Людмили Павлівни Савчук — дитячої поетеси. Народилася в с. Шарівка Ярмолинецького р-ну.
- 4 ЖОВТНЯ — 80 років від дня народження Адама Івановича Атамана — Героя Радянського Союзу. Народився в с. Видава Волочиського р-ну.
- 5 ЖОВТНЯ — 65 років з часу відкриття обласної школи комбайнерів у Полонному, нині ПТУ № 35.
- 9 ЖОВТНЯ — 115 років від дня народження Володимира Юхимовича Свідзінського (1885—1941) — поета, перекладача. Навчався в Кам'янець-Подільській духовній семінарії, жив і працював у Кам'янці-Подільському (1899—1925), де видав першу збірку «Ліричні поезії» (1922). Автор книги «Промисли Поділля» (1912). 1941 року був репресований. Реабілітований посмертно.
- 15 ЖОВТНЯ — 110 років від дня народження Лева Мойсєйовича Квітка (1890—1952) — єврейського письменника. Народився у с. Голосків Летицівського р-ну. 1948 року був репресований. Реабілітований посмертно.

16 ЖОВТНЯ — 45 років з часу заснування Наркевицького цукрового заводу.

20 ЖОВТНЯ — 95 років з дня першого політичного страйку та демонстрації у Проскурові (1905).

25 ЖОВТНЯ — 85 років від дня народження Леоніда Сильвестровича Лупана (1915—1938) — поета. Народився в с. Нестерівці Дунаєвського р-ну. 1937 року репресований. Реабілітований посмертно.

29 ЖОВТНЯ* — 115 років від дня народження Лева Борисовича Кафенгауза (1885—1940) — вченого в галузі статистики, професора Московського університету. Народився в м. Проскурові.

30 ЖОВТНЯ — 90 років від дня народження Кузьми Кідратовича Гриба (1910—1997) — письменника. На початку 30-х років учителював у с. Маниківці Деражнянського р-ну і с. Михайлівка Ярмолинецького р-ну. Тут мав родинні зв'язки.

ЖОВТЕНЬ — 35 років з часу створення політехнічного коледжу (1965).

2 ЛИСТОПАДА — 85 років від дня народження Семена Семеновича Лаврика — вченого-гематолога, члена-кореспондента АН України, заслуженого діяча науки України. Народився в с. Велика Слобідка Кам'янець-Подільського р-ну.

6 ЛИСТОПАДА — 75 років від дня народження Олени Йосипівни Француз — українського художника тканин і килимів. Народилася в с. Березівка, тепер у складі смт Ярмолинці.

7 ЛИСТОПАДА — 75 років з часу виходу першого номера газети «Шепетівський вісник» — органу Шепетівської райради та райдержадміністрації.

9 ЛИСТОПАДА — 80 років від дня народження Дмитра Григоровича Бачинського — Героя Радянського Союзу. Народився в с. Смотрич Дунаєвського р-ну.

10 ЛИСТОПАДА — 60 років від дня народження І. Ф. Гринькевича — заслуженого працівника культури України, самодіяльного композитора, керівника Віньковецького народного фольклорно-етнографічного ансамблю «Червона калина». Народився в с. Стара Гута Віньковецького р-ну.

13 Листопада — 65 років від дня народження Миколи Михайловича Кульбовського — відомого педагога, диригента, музикознавця, публіциста, пропагандиста музичного мистецтва.

17 Листопада — 115 років від дня народження Іоанікія Івановича Шимоновича (1885—1939) — видатного українського вченого-професора, уродженця с. Гусятин Чемеровецького р-ну.

21 Листопада* — 90 років від дня народження Володимира Максимовича Перепелюка — українського кобзаря, автора дум і повістей. Народився в с. Боришківці Кам'янець-Подільського р-ну.

* * *

7 Грудня — 105 років від дня народження Переца Давидовича Маркіша (1895—1952) — єврейського поета. Народився в м. Полонному. 1948 року репресований. Реабілітований посмертно.

8 Грудня — 70 років від дня народження Валентина Андрійовича Яблонського — доктора біологічних наук, професора, заслуженого діяча науки і техніки України, віце-президента Всесвітньої Асоціації ветеринарної освіти, дійсного члена АН вищої школи України. З 1971 року працює в Подільській аграрно-технічній академії.

18 Грудня* — 90 років з часу виходу першої газети в повітовому центрі Подільської губернії Проскуріві (1910).

19 Грудня — 80 років від дня народження Миколи Онурійовича Кльоца (1920—1983) — поета, учасника Великої Вітчизняної війни. Народився в с. Губин Старокостянтинівського р-ну.

23 Грудня — 90 років від дня народження Лук'яна Петровича Горлецького (1910—1986) — прозаїк, автора книг «Далека застава», «Останній рейс», «Кордон» та інших. Народився в с. Криничне Деражнянського р-ну.

24 Грудня — 25 років з часу відкриття Теофіпольського цукрового заводу.

29 Грудня — 30 років тому (1970 р.) введено в дію першу технологічну лінію Кам'янець-Подільського цементного заводу (нині АТ «Подільський цемент»).

31 Грудня — 480 років з часу першої письмової згадки про с. Радомівку Ізяславського р-ну (1520).

- 2000 — 615 років тому (1385) Кам'янець став столицею Поділля.
- 2000 — 605 років з часу першої документальної згадки про с. Теліжинці Ізяславського р-ну (1395).
- 2000 — 600 років з часу першої згадки про Ярмолинці (1400).
- 2000 — 595 років з часу першої документальної згадки про с. Кульчіївці Кам'янець-Подільського р-ну (1405).
- 2000 — 580 років з часу першої документальної згадки про с. Святець Теофіпольського р-ну (1420).
- 2000 — 580 років з часу першої документальної згадки про смт Теофіполь (1420).
- 2000 — 550 років з часу першої документальної згадки про с. Білогородка Ізяславського р-ну (1450).
- 2000 — 470 років з часу першої письмової згадки про с. Голлозубинці Дунаєвського р-ну (1530).
- 2000 — 470 років з часу першої документальної згадки про с. Нігин Кам'янець-Подільського р-ну (1530).
- 2000 — 470 років з часу першої документальної згадки про с. Струга Новоушицького р-ну (1530).
- 2000 — 465 років з часу першої згадки про смт Ямпіль (колишній Янушпіль) Білогірського р-ну (1535).
- 2000 — 455 років з часу першої письмової згадки про с. Двірець Ізяславського р-ну (1545).
- 2000 — 455 років з часу першої документальної згадки про с. Самчики Старокостянтинівського р-ну (1545).
- 2000 — 435 років з часу першої згадки про с. Квітневе (до 1966 р. — Бісівка) Білогірського р-ну (1565).
- 2000 — 430 років з часу першої документальної згадки про с. Берездів Славутського р-ну (1570).
- 2000 — 400 років з часу заснування с. Волиця Красилівського р-ну (1600).
- 2000 — 335 років з часу заснування с. Сьомаки Старосинявського р-ну (1665).
- 2000 — 265 років від дня народження Якова Гнатовича Главацького — живописця, уродженця смт Вільковець.
- 2000 — 240 років з часу першої документальної згадки про с. Копачівка Деражнянського р-ну (1760).
- 2000 — 170 років від дня народження Йосипа Йосиповича Ролле (1830—1894) — польського письменника, лікаря, історика, краєзнавця Поділля. З 1861 р. постійно проживав у Кам'янці-Подільському, де працював в губернській лікарні, утворив перше на Правобережній Україні Подільське товариство лікарів (1859—1865).

- 2000 — 165 років від дня народження Каленика Васильовича Шейковського (1835—1903) — українського мовознавця, етнографа, фольклориста. Народився в м. Кам'янці-Подільському.
- 2000 — 160 років від дня народження Едмунда Федоровича Фаренгольца (1840—1912) — знатного лікаря-хірурга Поділля, доктора медицини, члена товариства подільських лікарів, краєзнавця. Народився в Кам'янці-Подільському.
- 2000 — 155 років від дня народження Митрофана Васильовича Симашкевича (1845—1902) — відомого історика, етнографа, краєзнавця Поділля, педагога, члена Подільського єпархіального історико-статистичного комітету (1871—1902). У 1869—1888 рр. жив у Кам'янці-Подільському, був ректором духовної семінарії (1877—1884), редактором «Подольских епархиальных ведомостей».
- 2000 — 155 років з часу першої документальної згадки про с. Яхнівці Волочиського р-ну (1845).
- 2000 — 135 років з часу створення Подільського історико-статистичного комітету, який розпочав організоване дослідження Поділля.
- 2000 — 130 років від дня народження Лева Михайловича Сибірякова (Співака) (1870—1938) — російського співака, професора, соліста Маріїнського театру в Петербурзі. Народився в м. Полонному.
- 2000 — 110 років від дня народження Дмитра Івановича Бузька (1890—1937) — українського письменника. Літературну діяльність розпочинав на Поділлі. У 1921 році був асистентом Кам'янець-Подільського ІНО. Жертва репресій.
- 2000 — 105 років від дня народження Марії Іванівни Морської (П'єткевич—Фесінг) (1895—1932) — української актриси. Народилася в м. Остропіль Старокостянтинівського р-ну.
- 2000 — 105 років з часу заснування Полонського заводу художньої кераміки.
- 2000 — 95 років з часу заснування у Кам'янці-Подільському художньої школи художником-педагогом В. К. Розвадовським.
- 2000 — 90 років від дня народження Антона Федоровича Бурденюка — доктора ветеринарних наук, професора. Народився в с. Бабшині Кам'янець-Подільського р-ну.

- 2000 — 90 років від дня народження Івана Лук'яновича Дем'янука — доктора історичних наук, публіциста. Народився в м. Полонному.
- 2000 — 70 років з часу виходу першого номера газети «Життя і слово» — органу Білогірської райради та райдержадміністрації.
- 2000 — 70 років з часу виходу першого номера газети «Нове життя» — органу Чемеровецької райради та райдержадміністрації.
- 2000 — 65 років з часу відкриття Хмельницької музичної школи № 1 (1935).
- 2000 — 35 років з часу відкриття Хмельницького економічного технікуму Київського державного торгово-економічного університету (1965).
- 2000 — 30-річчя народного фольклорно-етнографічного ансамблю «Кудрявчик» Ярмолинецького РБК.
- 2000 — 25 років з часу створення народного ансамблю танцю «Поділля» (1975).

---

15 СІЧНЯ

85 років від дня народження ЛЕО МОЛА
(Л. Г. МОЛОДОЖАНИНА)

Леонід Григорович Молодожанин народився 15 січня 1915 року у родині ремісників-керамістів м. Полонного. Та вже восени 1915 року батьків вислали з прифронтового Полонного до Сибіру, а в 1921 році вони переїхали до Красноярська.

З дитинства Леоніду найбільше запам'ятався холодний мокрий фартух, який одягав на нього батько, навчаючи гончарної справи.

У 1929 році сім'я переїхала на Північний Кавказ. Батько влаштувався на роботу на черепично-гончарній фабриці в Нальчику. Після закінчення 8-го класу Леонід почав працювати художником-декоратором у робітничому клубі. Саме тоді його перші роботи помітили і послали навчатися до школи «молодих талантів» Ленінградської академії мистецтв, після закінчення якої у 1936 році Молодожанин вступив на скульптурний факультет академії. Та навчання було перерване війною.

Після зайняття в 1942 році Нальчика німцями, опинився в Австралії. В 1943 році там одружився, працював у приват-

ний скульптурний майстерні. В 1945 році з дружиною переїхав на її батьківщину в Голландію. Однак його хист справжнього застосування там не знайшов. І в 1949 році родина Молодожанинів виїхала до Канади й оселилася у Вінніпегу.

Кілька років наш земляк займався розписами храмів, малюванням ікон для іконостасів, робив вітражі та мозаїки.

Світову славу Молодожанин здобув скульптурою для пам'ятника Т. Г. Шевченку у Вашингтоні, ставши переможцем солідного конкурсу. Потім Молодожанин виконав багато скульптур відомих діячів різних країн. Його скульптури представлені в найпрестижніших музеях і галереях світу. Підписані вони криптонімом «Лео. Мол.», з роками крапки зникли і під цим скороченим ім'ям та прізвиськом скульптор став відомий у мистецьких колах.

Та однією з провідних тем творчості Молодожанина завжди була українська тема. Окрім пам'ятника Шевченку в Вашингтоні, він був автором пам'ятника в столиці Аргентини Буенос-Айресі (1971 р.) і бразильському місті Прудентополі (1989 р.).

Наш земляк — автор п'яти пам'ятників київському князю Володимирі, останній встановлений в Лондоні. Він створив скульптури Миколи Лисенка і Олександра Кошиця, багатьох інших діячів української культури, серію жанрових скульптур про перших переселенців з України до Канади. Мешканці міста Вінніпега вирішили відкрити «Сад скульптур Лео Мола». І 18 червня 1992 року на одній із алей міського парку Вінніпега цей сад був відкритий і представлено там 28 скульптур митця.

А через 2 місяці найвища нагорода засвідчила визнання заслуг Молодожанина і на Батьківщині. 22 серпня 1992 року вперше в незалежній Україні були нагороджені новим орденом діячі науки і культури. Орден за № 10 одержав уродженець Полонного скульптор Леонід Молодожанин. «За видатні заслуги у розвитку і утвердженні у світі української національної культури» — вказано в дипломі, який разом з орденом вручив скульптору Президент України. І наш земляк виявився єдиним іноземним громадянином, удостоєним нагороди. Він приїжджав на відзначення першої річниці Незалежності України з Канади.

Є. Д. Назаренко, краєзнавець, лауреат обласної премії ім. Ю. Сіцинського.

ЛІТЕРАТУРА:

ЛЕО МОЛ «Україну люблю всім серцем!..». /Підготував І. Костевич //Поділ. вісті.—1992.—29 серп.

ЛЕО МОЛ «Най знають, що українці не лише хлібороби» /Підготував І Костевич //Кам'янець-Поділ. вісн.—1995.—28 січ.

* * *

НАЗАРЕНКО Є. Скульптор з Полонного //Поділ. вісті.—1992.—20 трав.

НАЗАРЕНКО Є. Лео Мол, уродженець Полонного //Ровесник.—1994.—21 трав.

НАЗАРЕНКО Є. Сад скульптур Молодожанина //Поділля.—1993.—1 верес.

МАЛЮТА І. «Залишаюся українцем» //Укр. культура.—1992.—№ 3.—С. 21—23.

ВАКУЛОВИЧ В. Такий невідомий Лео //Літ. громада.—1996.—№ 3.

СКУЛЬПТОР Лео Мол: Біогр. довідка //Новий шлях.—1995.—14 січ.—(До 80-річчя з дня народження).

СИНІЦЯ Н. М. Видатні уродженці Полонщини (в т. ч. Лео Мол) //Полонному — 1000 років: Матеріали міжнар. наук.-практ. конф.—Полонне, 1995.—С. 100—101.

ЗАРУБІЖНІ українці: Довідник /Я. Балан, Б. Кордан, С. Лазебник та ін.—К.: Україна, 1991.—252 с.

МОЛОДОЖАНИН Леонід Григорович //Мацько В. Шевченко в серці моїм.—Хмельницький, 1996.—С. 28.

---

29 СІЧНЯ

70 років від дня народження А. В. СВАРИЧЕВСЬКОГО

Анатолій Володимирович Сваричевський — відомий в нашому краї та за його межами педагог, літературознавець, краєзнавець, публіцист, лауреат Всеукраїнського конкурсу друкованих засобів масової інформації «Українська мова — мова державна».

Народився він 29 січня 1930 року в селі Баговиця Кам'янець-Подільського району в учительській сім'ї.

Важке воєнне й повоєнне дитинство пройшло в невеличкому хуторі Гуцули, розташованому на денці гірської чаші мальовничих Медоборів.

1949 року закінчив Дерев'янську середню школу, 1953-го — Кам'янець-Подільський педагогічний інститут. Працював у місті Хмельницькому викладачем технікуму, завідуючим кабінетом української мови і літератури обласного інституту вдосконалення вчителів, завідував лабораторією гуманітарних предметів цього ж закладу. Нині — редактор науково-методичного журналу «Педагогічний вісник».

Анатолій Володимирович зацікавився краєзнавством ще в час навчання в школі, розвинув свій інтерес в інститутські роки, там надбав навички пошуковця. Після закінчення вузу, працюючи на педагогічній роботі, систематично досліджував історію Поділля. Він широко популяризує минуле краю в науковій і місцевій періодиці, бере участь у науково-краєзнавчих конференціях. Свій науковий пошук спрямував насамперед у русло літературного краєзнавства.

Разом із письменником Миколою Скорським 1971 року друкує в кількох номерах журналу «Жовтень» дослідження «Від Дністра до Горині. Літературно-мистецька карта Поділля».

Митцям, які народилися або перебували в нашому краї, Сваричевський присвятив більше 80 статей, а також окрему книжку «Краса України — Поділля. Літературна карта Хмельниччини» (1991).

Особливо плідно вивчає пошуковець матеріали, пов'язані з перебуванням Лесі Українки на Хмельниччині, зокрема в Полонному. Близько 40 статей на цю тему опублікував А. Сваричевський у пресі. Частина із них була об'єднана у книзі «Буду жити. Слідами Лесі Українки на Хмельниччині». Публікації викликали позитивний відгук у лесезнавців України.

Про перебування великого Кобзаря на Поділлі краєзнавець розповів у 15 статтях і окремому виданні «Т. Г. Шевченко і Поділля» (1994).

А збірка нарисів «Проскурів літературний» (1998) увірала у себе розмаїтий архівний, часто маловідомий матеріал про 43 видатних митців слова, імена яких пов'язані з містом над Бугом.

У колі інтересів краєзнавця також подільський фольклор як один із найважливіших компонентів народної духовності,

У книжці «От де наша слава» (1995) він показує, як історичні події відтворювалися у фольклорі, художній літературі.

У цілому ряді публікацій А. Сваричевський порушує пекучі проблеми рідної мови, стверджує її визначальну роль у становленні національної школи. За статті «Мова — найбільший педагог», «Починаючи з колиски», «Нації вмирають не від інфаркту — спочатку їм одбирає мову» та інші — він удостоєний звання лауреата Всеукраїнського творчого конкурсу друкованих ЗМІ «Українська мова — мова державна».

А всього А. В. Сваричевський надрукував у пресі понад 800 публікацій, статей, нарисів, рецензій. Їх використовують учителі й учні Хмельниччини, студенти і науковці.

А Сваричевського часто запрошують для проведення бесід і лекцій у навчальні заклади, бібліотеки, музеї.

В. С. Прокопчук, член-кореспондент Всеукраїнської академії історичних наук, кандидат історичних наук, заслужений працівник освіти України.

Л І Т Е Р А Т У Р А:

Твори

ПРОСКУРІВ літературний. — Хмельницький: Евріка, 1998. — 156 с.

ОТ ДЕ НАША слава: Фольклор про іст. події на Поділлі і Волині. — Хмельницький, 1996. — 76 с.

ШЕВЧЕНКО і Поділля. — Хмельницький, 1994. — 62 с.

БУДУ ЖИТИ: Слідами Лесі Українки на Хмельниччині. — Хмельницький, 1991. — 32 с.

КРАСА України — Поділля: Літ. карта Хмельниччини. — Хмельницький, 1991. — 48 с.

ЛІТЕРАТУРА рідного краю //Майбуття. — 1995. — № 18.

Література про Сваричевського

ВАСИЛЬЧУК К. Державна нагорода — за державну мову //Поділ. вісті. — 1999. — 1 квіт.

ПРОКОПЧУК В. Лесезнавець з Поділля //Олена Пчілка і Волинь: Матеріали наук.-практ. конф. 29—30 черв. 1999. Наук. зб. — Луцьк, 1999. — С. 98—99.

ПРОКОПЧУК В. С. Закоханий у Поділля //Поділ. вісті.
— 1995.— 2 лют.

МАГЕРА М. Від Дністра до Горині //Освіта.— 1996.—
29 трав.— С. 15.

А. В. СВАРИЧЕВСЬКИЙ — краєзнавець і педагог: Біб-
ліогр. покажч. /Укладач С. Михайлова.— Хмельницький,
1995.— 28 с.— (Духовні витоки Поділля).

---

7 ЛЮТОГО

100 років від дня народження З. К. КИЦЮКА (1900—1923)

---

7 лютого 1900 року в селі Івонинцях Летичівського району народився Захар Кицюк. Він закінчив Меджибізьку трирічну духовну школу і, наслідуючи свого двоюрідного брата Семена Кицюка (1888—1978), поступає до Хмельницької педагогічної семінарії. Тут юного Захарка застають події громадянської війни, яка зливою впала на голови трудового народу. В семінарії З. Кицюк редагує рукописний журнал «Юнак», але не довго. Кайзерівські вояки у Хмельнику схопили хлопця, за гострі вірші запроторили до в'язниці. Тільки завдяки сміливим і рішучим діям ровесників-семінаристів йому вдалося уникнути страти. У холодному ДОПрі він серйозно простудився, ця хвороба вилилася в складну форму туберкульозу легенів.

Характером Захар Кузьмич Кицюк був флегматичним. Високий, чорнявий з голубими очима, юнак був завжди на вістрі часу. Брав активну участь в просвітянських заходах, читав Шевченка, Пушкіна, Гоголя, Квітку-Основ'яненка в рідному селі на ланочку, де любили у свята збиратися односельці на так званих «колодах», або просто на посиденьках. Адже в ті часи сільбуди та клуби ще не діяли. Читав класиків і пробував своє перо в поезії. Такі спогади залишив про З. Кицюка його рідний брат Лук'ян.

Захар Кицюк брав участь в партизанському русі на Летичівщині, а після війни — окомсомолівся, був інструктором Летичівського повітового комітету комсомолу (1921), звідки, за направленням, 1922 року приїхав до Кам'янця-Подільського, став студентом факультету соціального виховання місцевого інституту народної освіти (нині — педуніверситет).

Навчався й одночасно був коректором газети «Червона правда». Написав поему «Похід» (про громадянську війну), цикл віршів «3 пісень революційної стихії», писав нариси, інформації, замальовки, захоплювався перекладами М. Горького, В. Гюго українською мовою.

В архівах ІНО збереглися заяви Захара Кицюка (опубліковані у книзі «Голод на Поділлі») на ім'я ректора навчального закладу, в яких він виливав крик душі: дуже бідує (мама його померла у 1920 році, брат в армії; допомоги нізвідки). А тут ще й дошкуляють голод і хвороба. Навесні 1923 поети Іван Дніпровський, Варфоломій Кириленко доставляють важко хворого колегу в село Івонинці. За свідченням Лук'яна Кузьмича, поет знав, що він приречений на смерть. Зоря його догоріла у батьковій оселі 25 грудня 1923 року. Раніше могилу поетову дбайливо доглядав Л. К. Кицюк. А з його смертю, мабуть, обросла бур'яном. Однак, у пам'яті нащадків він залишиться революційним романтиком, завжди молодим поетом ніжних ліричних почуттів.

В. П. Мацько, кандидат філологічних наук.

Л І Т Е Р А Т У Р А:

МАЦЬКО В. Спалах //Колг. правда.— 1985.— 31 серп.

МАЦЬКО В. Поет-селянин Захад Кицюк //Вітчизна.— 1987.— № 2.— С. 192—193.

ЯРЕМЕНКО В. Співець революційної доби //Рад. Поділля.— 1985.— 9 серп.

КИЦЮК З. К. //Мацько В. Літературне Поділля.— Хмельницький, 1991.— С. 33.

КИЦЮК Захар Кузьмич //Мацько В. Шевченко в серці моїм.— Хмельницький, 1996.— С. 20.

СКОРСЬКИЙ М. Від Дністра до Горині: Літ.-мистец. карта Поділля //Жовтень.— 1971.— № 9.

Про З. Кицюка.— С. 120.

95 років від дня народження поета Захара Кузьмича Кицюка (1900—1923) //Календар знаменних і пам'ятних дат Хмельниччини на 1995 рік — Хмельницький, 1994.— С. 20—21.

КИЦЮК З. К. //Письменники Хмельниччини: Бібліогр. покажч.— Хмельницький, 1989.— С. 22.

29 БЕРЕЗНЯ

20 років з часу створення Хмельницької обласної організації Національної Спілки письменників України.

Хмельницька організація Національної Спілки письменників України створена 29 березня 1980 року. На той час до її складу входило дев'ять літераторів: Василь Баженов, Броніслав Гришук, Петро Карась, Аполлінарій Мацевич, Микола Мачківський, Анатолій Ненцінський, Микола Сумишин, Микола Федунець, Григорій Храпач. Відповідальним секретарем організації був обраний прозаїк Броніслав Гришук.

В наступні роки творчий колектив поповнили Роман Боллюх, Олександра Ванжула, Віктор Гончарук, Василь Горбатюк, Іван Іов, Микола Коломієць, Афанасій Коляновський, Василь Кравчук, Мар'ян Красуцький, Микола Магера, Віталій Нечитайло, Надія Пукас, Петро Савчук.

З 1986 року організацію очолює поет Микола Федунець.

Нині письменницька організація стала значною творчою силою, без якої не обходиться багато цікавих подій.

Літератори були першими серед тих, хто відроджував рідну мову. Популярність здобули дні письменницької організації у школах, бібліотеках, трудових колективах. Відновлено справедливості стосовно поета-воїна Володимира Булаєнка. Нині його слово доступне широким колам читачів, ім'я поета належно увічнено. У Кам'янці-Подільському відбуваються читання, присвячені пам'яті Микити Годованця. Присуджуються обласні премії імені Микити Годованця, Володимира Булаєнка, Мелетія Смотрицького та інші. Засновано серію із двадцяти книг «Поетична Хмельниччина: давнє і сучасне». В цілому тільки за останні п'ять років у нашій області вишло близько ста книг-оригінальних та колективних видань, у яких взяли участь члени обласної організації Національної Спілки письменників.

ЛІТЕРАТУРА:

Положення про Хмельницьку обласну премію імені Микити Годованця в галузі літературної діяльності та пропаганди укр. мови //Поділля.— 1993.— 24 листоп.

ПАСТУШЕНКО Л. Письменницька організація створена //Рад. Україна.— 1980.— 2 квіт.

ПІД ОТЧИМ небом: Вірші про Україну і Подільський край.— Хмельницький: Доля, 1993.— 62 с.— (Поетична Хмельниччина: давнє і сучаснє).

СТО поезій ста поетів /Упоряд. М. Федунець.— Хмельницький: Поділля, 1992.— 112 с.— (Хмельницька антологія).

ПЛЕКАЙМО час добра: Твори поетес міста Хмельницького /Упоряд. М. Федунець.— Хмельницький, 1999.— 52 с.

ЛІТЕРАТОРИ Хмельниччини: Довідник обл. орг. Спілки письменників України.— Хмельницький: Доля, 1997.— 32 с.

ХМЕЛЬНИЧЧИНА ЛІТЕРАТУРНА: 36. обл. Спілки письменників України.— Хмельницький, 1992.— 56 с.

МАЦЬКО В. Літературне Поділля.— Хмельницький, 1991.— 112 с.

СВАРИЧЕВСЬКИЙ А. Краса України— Поділля: Літ. карта Хмельниччини.— Хмельницький, 1991.— 48 с.

---

13 КВІТНЯ

110 років від дня народження В. В. ЄЗЕРСЬКОГО (1890—1963)

Народився В'ячеслав Вікентійович Єзерський 13 квітня 1890 року в місті Ізяславі в родині залізничника. Через кілька років переводять батька на службу до Вінниці. Там В'ячеслав закінчує чоловічу гімназію і 1913 р. виїжджає до батькового брата в Москву.

На Поділлі він писав нариси, пробував сили в поезії. Отож, в російській столиці швидко увійшов в літературне оточення. Завдяки комунікабельності він зазнайомлюється з А. Луначарським, Сергієм Єсеніним, Ю. Либедінським, Володимиром Маяковським, Максимом Горьким. Багато він взяв для себе, відвідуючи клас поезії Валерія Брюсова.

Перебуваючи в окопах першої світової війни, В'ячеслав Єзерський отримує серйозне поранення в руку й був комісований. Після тривалого лікування, завдяки рідному дядькові, йому вдається влаштуватися секретарем народного комісаріату освіти (Наркомос), працював під керівництвом А. В. Луначарського. А у вільний від роботи час пише вірші, нариси, статті, друкується в журналах «Красная новь», «Литературная Москва» та інших; відвідує місця перебування Т. Шевченка і пише широке прозове полотно «Шевченко»; з-під пера виходять дитячі книжки «Сонечко смієть-

ся» (1923), «Стук-стук-стук», «Червоноармієць», «М'ячик-пустун» (всі — 1929). А ще напрацьовує, збирає матеріали до майбутніх Сіографічних повістей про У. Кармалюка, Андерсена, Лассаля.

Однак, після виходу 1931 року в «Молодій гвардії» роману «Шевченко», доля В. В. Єзерського уже була вирішена. Літературні критики Є. Габрилович, Й. Зелінський, Г. Дорошкевич «закритикували» твір як «націоналістичний». З того часу маститі письменники його обходили; В'ячеславу Єзерському на шпальти газет і журналів годі було пробитися. Перебуваючи в опалі, помер В'ячеслав Вікентійович у Москві 8 грудня 1963 року. Твори письменника і досі чекають на свого видавця.

В. П. Мацько, кандидат філологічних наук.

ЛІТЕРАТУРА:

ДОЩИК; Зима в кімнаті; Чапля; Свинка; Карусель; Тінь; Стук-стук-стук; Кульбаба; Кіт-радіолюбитель: Поезії //Мацько В. Літературне Поділля.— Хмельницький, 1991.— С. 84—89.

Про письменника:

МАЦЬКО В. Репресована творчість: До 100-річчя від дня народження В. Єзерського //Корчагінець.— 1990.— 12 серп.

105 років від дня народження В. В. Єзерського //Календар знаменних і пам'ятних дат Хмельниччини на 1995 рік.— Хмельницький, 1994.— С. 24—25.

ЄЗЕРСЬКИЙ В. В. //Мацько В. Літературне Поділля.— Хмельницький, 1991.— С. 27.

ЄЗЕРСЬКИЙ В. В. //Мацько В. Шевченко в серці моїм.— Хмельницький, 1996.— С. 16.

МАЦЬКО В. Єзерський В. В. //Укр. літ. енцикл. В 5-ти т.— К., 1990.— Т. 2.— С. 183.

---

21 КВІТНЯ

100 РОКІВ від дня народження **Г. М. Гая (1900—1966)**

З когорти уславлених земляків ясною зіркою сяє ім'я доктора філологічних наук, професора Дніпропетровського університету Георгія Микитовича Гая.

Г. М. Гай народився 21 квітня 1900 року в Ізяславі. Його пам'ятає Надгориння, як влітку босоніж лопотів лугами, підтюпцем біг до Горині, щоб вгамувати спрагу, щоб милуватися краєвидами землі поліської. Після закінчення гімназії Георгій поступає в музично-драматичний інститут імені М. В. Лисенка. Тут він знайомиться з Людмилою Старицькою-Черняхівською, Григорієм Косинкою, Миколою Зеровим, Павлом Тичиною, тут увіходить у творчий гурт молодих літераторів. Така обставина змушує переглянути професійну орієнтацію; невдовзі Георгій Гай стає студентом історико-філологічного факультету Київського інституту професійної освіти (нині університет). Освіту філолога здобуває 1923 року.

По війні працює в Дніпропетровську, докторську дисертацію захистив 1954 року — вивчав розвиток російсько-українських літературних зв'язків. Друкувався в наукових збірниках, журналах «Вогні Придністров'я», «Октябрь», «Радуга» та ін. Автор книг «О. Серафимович» (1954), «Герцен і Шевченко» (1954), «Творчість О. Серафимовича» (1960). Помер письменник, вчений-філолог 1966 року в Дніпропетровську.

В. П. Мацько, кандидат філологічних наук.

Л І Т Е Р А Т У Р А:

ПУШКИН в оцінці Герцена.— К.: Киев. гос. ун-т, 1954.— 32 с.

РОМАН и повесть А. И. Герцена 30-40-х годов — К.: Киев. гос. ун-т, 1959.— 176 с.

* * *

МАЦЬКО В. Він плекав сад дружби // Колг. життя.— 1987.— 12 груд.

БАЖИНОВ І. Д. Гай Георгій Микитович // Укр. літ. енцикл. В. 5-ти т.— К., 1988.— Т. 1.— С. 374.

ГАЙ Г. М. // Мацько В. Літературне Поділля.— Хмельницький, 1991.— С. 17.

ГАЙ Георгій Микитович // Мацько В. Шевченко у серці моїм.— Хмельницький, 1996.— С. 9.

ГАЙ Георгій Микитович // Письменники Хмельниччини: Бібліогр. покажчик.— Хмельницький, 1989.— С. 10.

---

18 травня

100 років від дня народження Ю. І. Липи
(1900—1944)

Про одних письменників критики іноді пишуть надто багато, інших — обмовчують. В одних біографічна канва буває надто барвиста, соковита, в інших — скупа. Однак, і широкознані, і маловідомі заслуговують пам'яті народу. Візьmemo, наприклад, Юрія Івановича Липу. Ще десять років тому його ім'я хіба що відоме було тільки вузькому колу читачів, бо твори поета цензура суворо не пропускала, навіть ім'я його не можна було згадувати.

Ю. І. Липа народився 18 травня 1900 року в Одесі. Його батько був лікарем, письменником, який в студентські роки входив до товариства «тарасівців», — переслідувався поліцією. Дорогою батька пішов і Юрій. Він також був лікарем, істориком, поетом, прозаїком, публіцистом. А друкуватися почав ще 1917-го. Тоді разом з батьком в Одесі заснував видавництво «Народний стяг». Воєнні події громадянської війни погнали їх у світи. Але спочатку був прикордонний Кам'янець-Подільський. Тут Юрій Липа навчається в державному університеті, редагує студентський журнал «Наше життя», бере активну участь в просвітницькому рухові. Про все це він згодом напише в автобіографічній повісті «Кам'янець столичний» (друкувалась в газеті «Кам'янець-Подільський вісник» 1991 року).

Після поразки армії Української Народної Республіки Ю. Липа в листопаді 1920 р. емігрує до Польщі. Живе у Винниках (під Львовом), там він переживає невтішне горе — смерть батька. Ця подія глибоко вразила душу юнака і він вирішує здобути медичну освіту, щоб зцілювати свою націю і духовно, і практично: 1929 року Ю. Липа закінчує медичний факультет Познанського університету.

У Польщі подружився з письменниками Іваном Огієнком, Євгеном Маланюком. Під кутом їхнього світогляду вибудовує власну творчу модель. Як і Є. Маланюк, Ю. Липа належить до поетів «варшавської школи». З-під його пера виходять поетичні книги «Світлість» (1925), «Суворість» (1931), «Вірую» (1938), новели «Нотатник» (1936—37), «Рубан», «Кіннотник», публіцистичні твори «Бій за українську літературу» (1935), «Призначення України» (1938), «Українсь-

ка доба» (1936), «Чорноморська доктрина» (1940), «Розподіл Росії» (1941). Як бачимо із назв цих творів, автор порушував важливі суспільно-політичні теми. Вони не могли не привернути увагу НКВД СРСР. Спецслужби задумали полювати на емігранта.

В роки другої світової війни Ю. І. Липа належав до ОУН, був військовим лікарем. І коли німецькі війська відступали на Захід, радянські спецслужби активно почали проводити в життя давно вимріяну операцію «СМЕРШ» (аббревіатура походить від словосполучення — смерть шпигунам). В їхню обойму одним з перших потрапляє поет Юрій Липа. Він замучений 18 серпня 1944 року, похований, як і батько, на Львівщині, у селі Бунів Яворівського району.

В. П. Мацько, кандидат філологічних наук.

ЛІТЕРАТУРА:

ФІГЛЕВСЬКИЙ В. Лікар, який писав романи //Ваше здоров'я.— 1999.— 22 жовт.— С. 13.

НАЗАРЕНКО Є. Сузір'я поетів у місті над Смотричем //Прибуз. зоря.— 1995.— 21 січ.

ЛИПА Юрій Іванович //Мацько В. Літературне Поділля.— Хмельницький, 1991.— С. 42.

---

24 ЧЕРВНЯ

140 років від дня народження Ф. Г. Яновського (1860—1928).

Відомий український лікар-терапевт, академік Академії наук України Феофіл Гаврилович Яновський народився 24 червня 1860 року в селі Миньківцях (тепер Дунаєвецький район) в сім'ї урядовця. Його батько Гаврило Іванович закінчив Петербурзький пединститут. Але сталося так, що за фахом не працював, бо за вільнодумство йому довелося розпрощатися з Міністерством освіти. У Миньківцях він займав посаду чиновника з управління державного майна.

Гаврило Іванович був першим вчителем свого сина Феофіла. Хлопчик багато читав, схоплював усе буквально на льоту. Українською мовою говорив так само легко, як і російською, не гірше — польською. Навіть латинської і старогрецької навчав його батько.

Коли хлопчику пішов десятий рік, батько віддав його на навчання до Києва. Закінчивши чотирикласну прогімназію, Феофіл Яновський вступає до третьої Київської гімназії. Влітку 1878 року у ній відбувся перший випуск. З усіх учнів, які починали разом з Філею навчання, до випускних екзаменів допустили трохи більше десяти, а витримали їх лише вісім. І тільки один із золотою медаллю — Феофіл Яновський. Близкучі знання проклали йому дорогу на медичний факультет Київського університету святого Володимира.

Закінчив університет Яновський у 1884 році з «найвищою похвалою». Його залишають працювати в ньому. У 1904—1905 роках він — професор Одеського університету, а потім знову повертається до Києва. З 1921 року і до кінця життя був професором Київського медичного інституту.

Праці Яновського присвячені різноманітним проблемам клінічної медицини, зокрема інфекційним хворобам, захворюванням легень, нирок, шлунково-кишкового тракту, деяким питанням патології кровообігу.

Багато уваги вчений приділяв організації боротьби з туберкульозом. Тому й ім'я його в 1928 році заслужено присвоєно Київському туберкульозному інституту.

У післяреволюційний період Феофіл Гаврилович Яновський був обраний першим серед клініцистів України академіком, головою вченої ради інституту туберкульозу, Київського терапевтичного товариства, довічним почесним головою всіх з'їздів терапевтів України.

А. В. СВАРИЧЕВСЬКИЙ, краєзнавець.

Л І Т Е Р А Т У Р А:

ИВАНОВ В. Н. Академик Феофил Гаврилович Яновский //Иванов В. Н. Избранные труды.— К., 1985.— С. 332—341.

КОРОТИЧ В. Біла лілея Феофіла Яновського //Коротич В. Людина на повен зріст.— К., 1972.— С. 13—52.

ПРОКОПЧУК В. С. Роздав людям своє життя //Подільської землі сини: Худ.-публіцист. нариси.— Хмельницький, 1993.— С. 130—134.

СВАРИЧЕВСЬКИЙ А. Лікар, академік //Рад. Поділля.— 1985.— 31 лип.

ЯНОВСЬКИЙ Теофіл Гаврилович //Історія Академії наук Української РСР.— К., 1982.— С. 734.

ЯНОВСЬКИЙ Теофіл Гаврилович //УРЕ.— 2-е вид.— К., 1984.— Т. 12.— С. 511.

ІСТОРІЯ міст і сіл Української РСР. Хмельниц. обл.— К.: УРЕ, 1971.— 706 с.

Про Ф. Г. Яновського.— С. 47, 252.

ЯНОВСКИЙ Теофил Гаврилович //БСЭ.— 3-е изд.— М., 1969.— Т. 30.— С. 511—512.

ЯНОВСКИЙ Теофил Гаврилович //БМЭ.— 3 изд.— М.— 1986.— Т. 28.— С. 525.

ЯНОВСЬКИЙ Теофіл Гаврилович//Вчені Хмельниччини: (Бібліогр. покажч.),— Хмельницький, 1988.— С. 13—14.

---

7 ЛИПНЯ

100 років від дня народження Ю. К. СМОЛИЧА (1900—1976)

Коротку біографічну довідку див. в УРЕ (т. 10.— С. 275)

Юрій Смолич і Поділля.

Видатний український письменник, Герой Соціалістичної Праці Юрій Корнійович Смолич у публіцистичній книзі «Розповіді про неспокій немає кінця» писав, що він «був майже подолянин — народився в Умані, частину дитячих років та юнацької пори жив на Поділлі — в Кам'янці-Подільському та Жмеринці». А далі письменник згадує пам'ятки старовини на Поділлі, які залишили враження в нього на все життя, — «турецька фортеця в Кам'янці, руїни древнього палацу в Меджибожі, Кармелюкові Копичинці за Северинівкою, Літин та Летичів, гайдамацький ліс за Жаргородом».

Перебування на Поділлі позначилось і на кількох художніх творах Ю. Смолича, особливо на трилогії «Дитинство», «Наші тайни», «Вісімнадцятилітні», яку критики відносять до, так званого, автобіографічного жанру.

Справді, у цих творах висвітлено чимало подій, пов'язаних з життям письменника, пережитого, баченого, спостереженого ним на Поділлі, зокрема в Кам'янці-Подільському, де Юрко навчався в місцевій гімназії в 1911—1913 роках.

«Дуже давно, читаючи одну з перших прекрасних книг Смолича «Дитинство», — писав письменник Володимир Беляєв, — вгадував я, що дія її відбувається у моєму рідному Кам'янці-Подільському. Це було розкидане над обривистими скелями старовинне українське місто, в якому назавжди залишилися для історії сліди незабутнього Кобзаря, першого декабриста Володимира Раєвського, знаменитої актриси Марії Савіної, письменника Володимира Даля».

Маленький герой повісті Ю. Смолича «Дитинство» Юрко, син учителя Корнелія Івановича, безперечно, сам письменник. Здебільшого у змалюванні конкретних психологічних і побутових деталей автор виходить із свого власного досвіду, зі своїх спостережень, але й водночас він прагне осмислити й узагальнити факти, доповнити їх, вивчаючи історію, використовуючи документи. Сприйняття хлопчика, спершу дитини, відтак гімназиста першого класу, переплітаються з такими подіями, як бурська війна і війна з Японією, виступи робітників і погроми, організовані чорною сотнею. Так, розповідаючи про своє дитинство, Ю. Смолич, розповів і про той край, в якому воно проходило, про події, що відбувалися на Поділлі в передреволюційний час, про настрої різних верств населення.

**А. В. Сваричевський, краєзнавець, лауреат
Всеукраїнського творчого конкурсу ЗМІ
«Українська мова — мова державна».**

Л І Т Е Р А Т У Р А:

Твори: У 8-ми т. — К., Дніпро, 1983. — 1986.

ДИТИНСТВО; Наші тайни; Вісімнадцятилітні: (Трилогія). — К.: Рад. шк., 1986. — 560 с.

* * *

СВАРИЧЕВСЬКИЙ А. Край його дитинства // Рад. Поділля. — 1981. — 31 трав.

СВАРИЧЕВСЬКИЙ А. Називав себе подолянком // Корчагінець. — 1988. — № 11. — С. 7.

СМОЛИЧ Ю. К. // Мацько В. Літературна Хмельниччина. — Хмельницький, 1991. — С. 65.

7 вересня

130 років від дня народження О. І. КУПРІНА
(1870—1938)

Олександр Купрін і Поділля

Творче життя російського письменника Олександра Івановича Купріна тривало майже п'ятдесят років. І за цей період з-під його пера вийшло багато творів, які витримали іспит часом і тепер читаються з інтересом.

Батько Сашка Купріна помер рано. Хлопчика вдалося влаштувати у кадетський корпус. У ті часи для дітей збіднілих чиновників і дворян кадетський корпус був єдиною можливістю отримати якусь освіту — навчання в корпусі було безкоштовним, і кадети жили, як мовиться, на «всьому готовому». З корпусу Купрін перейшов в Олександрівське юнкерське училище в Москві. Звідти був випущений підпоручиком і направлений «для несення стройової служби» в 46-й піхотний Дніпровський полк, який стояв у глухих містечках Подільської губернії — Проскурові і Волочиську.

З послужного списку підпоручика, складеного 16 березня 1893 року в Проскурові, ми дізнаємось, що Купрін народився 7 вересня 1870 року, що він син колезького реєстратора Пензенської губернії, виховувався у кадетському корпусі, де закінчив курс по першому розряду і т. д.

Пізніше в оповіданні «До слави» він писав: «Мені довелося починати моє життєве поприще в страшний глухомані, в одному із прикордонних південно-західних містечок... Чужі люди, чужі звичаї, суворий, бідний, чудний побут чорноземного захолустя... Але кріпився». Проскурів після Москви був справді відсталою провінцією, ілюстрацією занедбаності цього краю за часів Російської імперії. Все це гнітило душу двадцятирічного юнака.

Але служба в Проскурові з 1890 по 1894 роки дала майбутньому письменникові багатющі враження.

У вільні години від служби підпоручик спілкувався з місцевими жителями, відвідував окраїни міста, бував на вокзалі, спостерігав життя людей.

Враження і спостереження з часів військової служби у Проскурові, Волочиську, Гусятині втілилися згодом у жи-

вих образах і картинах оповідань військового циклу, а також у творах із життя провінційних дворян, чиновників, купців, інтелігентів, євреїв, як наприклад, «Нічліг», «До слави», «Прапорщик армійський», «Таємна ревізія», «Брегет», «Боягуз», «Мільйонер», «Похід» і, нарешті, у романі «Поєдинок», який приніс йому славу великого письменника, художника слова.

Роман у значній мірі автобіографічний. На питання кореспондента «Петербургский газеты»: чому ви так добре знаєте військовий побут, описаний вами в «Поєдинку», Купрін відповів: — «Як же мені не знати? Я сам пройшов цю «школу», був армійським офіцером, батальйонним ад'ютантом». Про героя «Поєдинку», юного офіцера Ромашова, Купрін говорив знайомим: «Він мій двійник».

У творах Купріна про Поділля бачимо типові образи у численних реальних ситуаціях і екологічних умовах. У них читач знайде знайомі і незнайомі йому картини життя, зможе порівняти сучасне і минуле свого краю.

А. В. Сваричевський, краєзнавець.

Л І Т Е Р А Т У Р А:

ПОЄДИНОК: Повести.— К.: Молодь, 1986.— 366 с.— (Шк. б-ка).

* * *

СВАРИЧЕВСЬКИЙ А. Умів побачити і запам'ятати // Сваричевський А. Проскурів літературний: від давнини до сучасності.— Хмельницький, 1998.— С. 52—60.

МАРЦЕНЮК С. П., Пиріг П. В. Поділля в житті і творчій спадщині О. І. Купріна // Хмельницькому.— 500: Тези наук.-теорет. конф.— Хмельницький, 1991.— С. 154—155.

РОЖАВСКИЙ Л. П. А. И. Куприн на Подолии // Тезисы докладов и сообщений науч.-практ. конф. «Купринские чтения», посвященной 120-летию со дня рождения А. И. Куприна — Каменец-Подольский, 1990.— С. 79—81.

КРАЄВСЬКА Г. М. Етнографічні описи Поділля в творах О. І. Купріна // Проблеми етнографії Поділля: Тези доп.— Кам'янець-Подільський, 1986.— С. 169—171.

НАЗАРЕНКО Є. Купрін у нашому місті // Хмельницький вечір.— 1994.— 19 листоп.

НАЗАРЕНКО Є. Купрін про роман «Поединок» і свій полк //Проскурів.— 1996.— 30 листоп.

МАЦЬКО В. Контрасти Саші Красного //Вітчизна.— 1993.— № 2.— С. 154—155.

КРОЧЕК Я. Купрін у Волочиську //Зоря.— 1980.— 29 трав.

КУПРІН О. І. //Мацько В. Літературне Поділля.— Хмельницький, 1991.— С. 40.

---

29 ЖОВТНЯ

115 років від дня народження
Лева Борисовича КАФЕНГАУЗА.

Серед вчених — уродженців Проскурова — гідне місце займають брати Лев і Бернгард Кафенгаузи. Вони народилися в багатодітній сім'ї торгового прикажчика (продавця) Бориса Кафенгауза. Проте у нас знають лише молодшого Бернгарда, який став відомим істориком. Різниця в віці між братами була великою. Старший, Лев, народився 29 жовтня 1885 року. Наприкінці XIX століття сім'я перебралася до Москви. Їхнє матеріальне становище було таким, що водночас з навчанням хлопцям довелося підробляти.

Закінчивши гімназію, Лев поступив на юридичний факультет Московського університету і закінчив його в 1910 р. Вже в студентські роки він виявив хист до дослідницької роботи. Спеціалізуючись на вивченні господарського права, Лев Кафенгауз дослідив процес утворення монополій в промисловості і роль індустрії в розвитку сільського господарства. Наслідком цього стали дві видані ним в 1910 році книги «Синдикати в російській промисловості (до питання про концентрацію виробництва в Росії)» та «Розвиток російського сільськогосподарського машинобудування». Його зацікавила промислова статистика, яку він спочатку використовував як джерело для написання своїх праць. А в 1911 році молодий юрист починає працювати в статистичному відділі Московської міської управи. І майже відразу стає відомим спеціалістом в галузі промислової статистики. Вже після повалення царизму, в 1919 році, він — співробітник Вищої Ради Народного Господарства РРФСР і одночасно викладає курс статистики в Московському університеті. В 1921 році йому було присвоєно почесне звання професора.

З 1923 до 1930 року Л. Кафенгауз постійно друкував кон'юктурні огляди стану промисловості в СРСР, в тому числі щомісячний бюлетень відділу статистики головного економічного управління ВРНГ. Ці бюлетені були настільними книгами всіх керівників народного господарства. В 1927 році надрукував працю «Десять років промислового розвитку СРСР». В праці було узагальнено економічний розвиток в умовах НЕПу. У автора виник задум підсумувати дані промислового розвитку Росії за 40 років (30 передреволюційних і 10 післяреволюційних). Разом із старшим колегою Варзаром він оприлюднив в кількох томах «Звіт статистичних даних пофабрично в заводській статистиці з 1887 до 1926 року». Ці публікації були схвально зустрінуті спеціалістами. На основі даних зводу Л. Кафенгауз написав дослідження «Еволюція промислового виробництва з 1887 до 1926/1927 рр.». Влітку 1930 року державне видавництво в Москві випустило сигнальний примірник книги, але невдовзі, в серпні, автора несподівано заарештували, а набір розсипали. Конкретні причини цього ще й досі не відомі. Але ясно, що висновки книги не задовольнили вище керівництво, зокрема Сталіна. Якщо факти не підтверджують директиви, то тим гірше для фактів. І професор Лев Кафенгауз зник. Після звільнення з тюрми він працював консультантом з промислової статистики в Башкірії, жодної наукової праці не надрукував.

Помер 4 липня 1940 року, не доживши до 55 років і невідомо, де він тоді перебував, в ув'язненні чи на волі. Майже 50 років в жодному з довідників про нього не згадували. Та в 90-і роки наукові журнали знову почали звертатися до його праць, бо його наукова спадщина не втратила свого значення.

Є. Д. Назаренко, краєзнавець.

Л І Т Е Р А Т У Р А:

НАЗАРЕНКО Є. Лев Кафенгауз //Хмельницький вечір. — 1992. — 19 серп.

НАЗАРЕНКО Є. У статистиці був подвижником //Хмельниччина. — 1992. — 6 листоп.

НАЗАРЕНКО Є. Вчений — статистик //Прибуз. зоря. — 1992. — 2 лип.

НАЗАРЕНКО Є. Брати Кафенгаузи //Поділля. — 1993. — 16 лип.

---

21 листопада

90 років від дня народження В. М. ПЕРЕПЕЛЮКА

На сході Кам'янець-Подільського району за сім кілометрів од міста розташоване старовинне село Боришківці. Славиться воно не тільки хліборобами, а й високо інтелектуальними людьми, серед яких академік, учений-філолог Г. О. Костюк. У цьому ж селі 21 листопада 1910 року народився поет і кобзар Володимир Максимович Перепелюк. Він не мав за плечима вищої освіти, а проте володів музикальним слухом, мав природні здібності до художнього слова, до гри на гітарі, мандоліні, балалайці, кобзі.

Після закінчення Кам'янець-Подільської школи бібліотекарів (1934) В. М. Перепелюк працює завідуючим книгозбірнею Вороновицького сільськогосподарського технікуму. Як зазначає у своїх спогадах ювіляр, ця бібліотека й стала для нього своєрідним університетом.

Пам'ятним для нього став березень 1939 року, коли Україна широко відзначала 125-річчя з дня народження Т. Г. Шевченка. Саме тоді інститут фольклору та етнографії скликав Всеукраїнський з'їзд народних співців-кобзарів, делегатом якого був 29-річний подолянин. Дві тисячі глядачів заворожено слухали його пісню на слова Тараса Шевченка «Нема гірше, як в неволі». Після представницького форуму до Володимира Максимовича прийшло справжнє визнання. Його пісенну творчість високо оцінили авторитети Григорій Верьовка, Максим Рильський, Павло Тичина. Після кожного публічного виступу з'являлися схвальні рецензії у пресі. Але творчість перервала війна...

І тільки коли 11 вересня 1943 року Г. Г. Верьовка створив державний український народний хор, тоді запросили нашого земляка солістом прославленого творчого колективу. Це сталося 1 квітня 1944 року. До цієї події В. М. Перепелюк готувався, бо прийшов не з пустими руками, а привіз із Поділля рукопис «Думи про визволення України».

Своєю творчою наполегливою працею подолянин привернув до себе увагу державних діячів: відбувся урядовий перегляд «Думи». Твір схвалили і ввели до програми хору. Пісня «прожила» до 1951 року.

В. М. Перепелюк виконував багато пісень на слова Т. Шевченка, в його виконанні звучали й українські народні пісні. Він також написав «Повість про народний хор» (1970), брав участь у створенні колективної поеми «Слава Кобзареві».

Після виходу на пенсію В. М. Перепелюк оселився в селі Вороновиця Вінницького району Вінницької області. Підготував до друку збірку оповідань «Чому плакав Лось?».

В. П. Мацько, кандидат філологічних наук.

Л І Т Е Р А Т У Р А:

ПЕРЕПЕЛЮК В. М. Вічна кобзарська пісня //Проблеми духовного і національного відродження на Поділлі: Матеріали Всеукр. наук.-краєзн. конф.—Хмельницький, К., 1995, — С. 71—72.

* * *

МАЮК Д. Ф. Шляхи співця //Нар. творчість та етнографія.—1980.—№ 6.—С. 93—94.

ВЛАСОВА В. Кобзарю, соколе... //Прапор жовтня.—1985.—15 черв.

ВОЛОШЕНЮК І. Добрий день, Кобзарю //Рад. Поділля.—1980.—6 груд.

ПЕРЕПЕЛЮК В. М. //УРЕ.—2-е вид.—К., 1982.—Т. 8.—С. 254.

ПЕРЕПЕЛЮК В. М. //Митці України: Енцикл. довідник.—К., 1992.—С. 450.

ПЕРЕПЕЛЮК Володимир Максимович //Мацько В. Літературне Поділля.—Хмельницький, 1991.—С. 54.

ПЕРЕПЕЛЮК Володимир Максимович //Артисти, композитори, художники: (Бібліогр. покажч.).—Хмельницький, 1989.—С. 10.

---

18 ГРУДНЯ

90 років з часу виходу першої газети в Проскуріві

---

18 грудня 1910 року почала виходити перша газета в повітовому центрі Подільської губернії—Проскуріві. В цей час в губернському Кам'янці-Подільському виходило багато га-

зет. Всі російською мовою. І тому в Проскуріві видавці почали видавати газету «Тижоднік Подольскі» («Подільський тижневик») польською мовою, прагнучи дійти до читачів всієї губернії, які володіють польською мовою. Тому вони друкували матеріали, що висвітлювали міжнародне становище, розвиток подій у всій Російській імперії. Звичайно, робився наголос на висвітленні подій в Подільській губернії і Проскурівському повіті. Газета постійно вміщувала історичні довідки про міста і містечка Поділля. У кожному номері один-два аркуші чи розворот займала літературна сторінка. Серед публікацій були і твори місцевих авторів. Рубрика «Поточна хроніка» давала різноманітну інформацію про життя Поділля. Це була страшна мозаїка серйозних і курйозних фактів.

В № 37 за 1911 рік було повідомлено, що тоді у всій Подільській губернії було 276 лікарів і 367 фельдшерів. А поруч було повідомлення про епідемію тифу в губернії.

Часопис висвітлював і питання еміграцій з Поділля. За 1911 рік до Австро-Угорщини емігрувало 570 сімей, всього 2792 чоловіків і жінок, а звідти більша частина їх виїхала до Америки. Читачі газети могли прочитати, що в 1911 році в губернії було 1-720 церковно-парафіяльних, 389 однокласних сільських шкіл, 13 гімназій, в яких навчалися 112 411 хлопчиків і 43 625 дівчаток. З економічного життя увагу привертало повідомлення, що «заробітки в 1911 році у нас нижчі, ніж в минулому». Женці заробляли в день 65 копійок, за перев'язування снопів — 15—16 копійок. Сезонні робітники заробляли: чоловіки 100—120 карбованців за півроку, жінки — 67—70 карбованців.

Про те, як витрачались кошти місцевого бюджету, газета показала на прикладі Летичева. В 1912 році бюджет повіту становив 41,1 тисячу карбованців. З них 10 тисяч земство виділило на утримання адміністрації, 5 тисяч — поліції, а на освіту — 2470 карбованців. Отже і тоді при виділенні коштів на освіту діяв «залишковий принцип».

16 серпня 1911 року газета повідомила, що на головних вулицях Проскурова загорілися електричні ліхтарі, але «шкода тільки, що електрика проводиться за високу плату, яка не дає змоги широкому колу людей користуватися світлом». У травні 1912 року газета повідомила, що інженер Фазмі розробив проект телефонізації Проскурівського і ще двох повітів. За цим проектом телефони проведені у державні установи, медичні заклади.

Доля першої газети в Проскурові була типовою для багатьох видаднь. 28 травня 1912 року вийшов її останній, 72-й номер. Газета сповістила, що припиняє випуск через фінансові труднощі.

Є. Д. Назаренко, краєзнавець.

Л І Т Е Р А Т У Р А:

НАЗАРЕНКО Є. Перша проскурівська// Прибуз. зоря.— 1992.— 9 квіт.

НАЗАРЕНКО Є. Початки преси в Проскурові //Проскурів.— 1999.— 13 січ.— С. 6.

З М І С Т

Знаменні і пам'ятні дати Хмельниччини на 2000 рік.....	3
85 років від дня народження Лео Мола	16
70 років від дня народження А. В. Сваричевського	18
100 років від дня народження З. К. Кицюка	21
20 років з часу створення Хмельницької обласної організації Національної Спілки письменників України	23
110 років від дня народження В. В. Єзерського	24
100 років від дня народження Г. М. Гая	25
100 років від дня народження Ю. І. Липи	27
140 років від дня народження Ф. Г. Яновського	28
100 років від дня народження Ю. К. Смолича	30
130 років від дня народження О. І. Купріна	32
115 років від дня народження Л. Б. Кафенгауза	34
90 років від дня народження В. М. Перепелюка	36
90 років з часу виходу першої газети в Проскуріві	37

Здано до набору 12. 11. 99 р. Підписано до друку 17. 01. 2000 р:
Формат 60x84 $\frac{1}{16}$. Папір газетний. Гарнітура літературна: Друк високий: Ум. друк. арк: 2,32. Ум: фарбовідб. 2,32. Обл.-вид. арк, 2,1. Зам, 1169. Тираж 200.

Віддруковано в друкарні вид-ва «Поділля», 28015, м: Хмельницький, проспект Миру, 59.
